SWorld – *17-29 March 2015*
http://www.sworld.education/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/march-2015
MODERN DIRECTIONS OF THEORETICAL AND APPLIED RESEARCHES '2015
Педагогіка-психологія-соціологія – 13.Інтерактивні технології навчання та інновації в області освіти
УДК: 378.147:504

Слатвінська О.А.

ЗАСТОСУВАННЯ ІМІТАЦІЙНО-ІГРОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПТНЗ .

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України,
м.Київ, Чапаєвське шосе 98, 03045

У статті розглядається застосування імітаційно-ігрових методів навчання при формуванні екологічної компетентності в учнів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ). Охарактеризовані причини, що сприяють закріпленню знань і формуванню ціннісного ставлення до власного здоров'я та довкілля. Виховання у людини відповідального ставлення до навколишнього середовища, здоров'я, як власного так і оточуючих, як до найвищих суспільних цінностей, характеризують сучасне суспільство, яке вимагає досягнення нової якості кінцевого результату освітньої сфери в умовах євроінтеграції – формування екологічної компетентності випускника ПТНЗ .

Ключові слова. *Екологічна компетентність, професійно-технічні навчальні заклади, технологія імітаційно-ігрового навчання, ділова гра , ПТНЗ, професійно-технічна освіта.*

В статье рассматривается применение имитационно-игровых методов обучения при формирования экологической компетентности у учащихся профессионально-технических учебных заведений (ПТУ). Охарактеризованы причины, способствующие закреплению знаний и формированию ценностного отношения к собственному здоровью и окружающей среды. Воспитание у человека ответственного отношения к окружающей среде, здоровью, как собственному так и окружающих, как к высшим общественным ценностям характеризует современное общество, которое требует достижения нового качества конечного результата

образовательной сферы в условиях евроинтеграции - формирование экологической компетентности выпускника ПТУ.

Ключевые слова. *Экологическая компетентность , профессионально-технические учебные заведения, профессионально-техническое обучение.*

Slatvinska O.A. Simulation technology and game-based teaching in the formation of environmental competence in vocational schools

The article discusses the use of simulation-game methods of training at formation of ecological competence of students in vocational schools (PTU). Characterized reasons contributing to the consolidation of knowledge and formation of the valuable relation to their own health and the environment. Educating the person responsible for the environment, health, as well as his own surrounding, as the highest social values characterizes modern society, which requires the achievement of a new quality of the final result of the educational sphere in terms of European integration - formation of ecological competence of vocational school graduate.

Keywords. Environmental competence, vocational schools, technical and vocational training.

Вступ. Однією з найважливіших проблем сучасної професійно-технічної освіти є пошуки ефективних шляхів і засобів розвитку особистості учнів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ). Нинішньому навчально-виховному процесу властиве переважання вербальних методів спілкування, недооцінка значення комунікативної взаємодії, відсутність цікавих форм організації навчальної діяльності тощо[3]. Сучасне суспільство, яке зазнає політичних та духовно-моральних змін вимагає нової якості кінцевого результату освіти – сформованої екологічної компетентності випускника ПТНЗ.

Постановка проблеми. Вирішенню цієї проблеми сприяє впровадження у педагогічну практику ігрових методів, які покликані активізувати діяльність учнів. Мета професійно-освіти – не просте оволодіння учнями певною сумою знань, а виховання життєво активних, гуманістично спрямованих громадян України, які б у своїй життєдіяльності керувалися національними та світовими духовними цінностями. Ігрове навчання - це система взаємопов'язаних елементів,

які являють собою комплекс виборчого залучення складових, де взаємодіяльність і взаємовідношення набувають характер взаємного сприяння компонентів, направлених на досягнення запланованого дидактичного результату[5].Багатокомплексність структури ігрового навчання забезпечує умови для відпрацювання педагогами всіх складових педагогічної діяльності.

Гра - одне із чудових явищ життя, діяльність начебто марна і разом з тим необхідна, виявляється досить серйозною й важкою проблемою для наукової думки. Гра є природною діяльністю дитини, в якій вона отримує широкі можливості для виявлення особистісної активності, творчості, демонстрації власних потенційних можливостей. Саме у грі дитина усвідомлює власне „Я", виконує роль „іншого", змінюючи позицію зі своєї індивідуальної і специфічно дитячої на нову позицію дорослого. У процесі спілкування через цікавість, насолоду і захоплення дитина прагне до самоствердження. У сучасних ПТНЗ ігрові методи навчання використовуються як окремий елемент, невелика частина уроку.

Аналіз актуальних досліджень. З давніх часів феномен гри привертав до себе увагу багатьох науковців, наприклад, відомих психологів ХХ століття - Л.С. Виготського, О.М. Леонтьєва, С.Л.Рубінштейна, Д.Б. Ельконіна, В.В. Зіньківського, О.В. Запорожця [1]. Значна кількість досліджень з цього питання пов'язана з різними аспектами підвищення ефективності й результативності навчання за допомогою окремих видів ігор та їх комплексів (А. Вербицький, О. Жорник, О. Матюшкин, П. Підкасистий, С. Шмаков, О. Янковська); питання організації та проведення навчальної гри знайшли відображення в працях Н. Ахметова, Л. Байкової, П. Колосова, В. Платова, В. Семенова, Є. Хруцького й інших, але формуванню активної комунікативної позиції не відводиться належного місця[1,2,4,8,10]. Таким чином, ділові ігри як метод активного навчання, пройшовши тривалий шлях розвитку, в даний час займають міцні позиції в освітньому процесі професійно-технічної школи. Даний метод переживає своє друге народження: гра служить підвищенню ефективності професійно-технічної освіти (ПТО), дозволяючи економити часові витрати, кошти для проведення

експерименту, моделювати майбутню самостійну професійну діяльність, а також розвинути творчий потенціал випускника ПТНЗ. Система ПТО в Україні на сучасному етапі знаходиться на перетині питань використання традиційних технологій та інтерактивних методів та прийомів навчання [6]. Просвітницько-профілактична діяльність ПТНЗ має бути спрямована на формування екологічних знань, компетенцій молоді щодо охорони навколишнього середовища, наслідки небезпечної поведінки, вироблення навичок здорового способу життя, сприяння формування культури та позитивного ставлення до власного здоров‘я[6,7,9]. Вирішення проблеми підготовки майбутніх кваліфікованих робітників якісно нового рівня потребує удосконалення навчального процесу шляхом пошуку та впровадження нових технологій навчання не тільки спецпредметам, а й впровадженню в ПТНЗ програм еколого-охоронної та здоров’яспрямовуючої діяльності , про що свідчать роботи Ю. Бойчука , О. Герасимчук, О.Гуренкової, Н.Величко, І. Павленко , Д.Кавторадзе , В. Капустіна, Л.Лук’янової [6].

Мета статті полягає саме у висвітленні ідеї використання ігрових методів навчання при формуванні екологічної компетентності випускника професійно-технічного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення рівня екологічної компетентності учнів ПТНЗ є не тільки одним з основних напрямів реформування сучасної професійної освіти, а й актуальною проблемою сьогодення. Поняття “екологічна компетентність” у тлумачних словниках трактується як “оволодіння особистістю екологічними знаннями та досвідом ”. Аналіз соціально-педагогічної та психологічної літератури з цього питання дозволив констатувати : екологічну компетентність можна розглядати як інтегральну якість особистості, яка включає певну систему екологічних знань, вмінь, навичок і засобів узагальнення різноманітних рішень у процесі виконання професійних завдань. Основним джерелом цього процесу є професійне навчання та досвід людини.

Провідними компонентами екологічної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників виступає рівень здобутих знань, умінь та навичок.

Залежно від функціонування та розвитку цих складових компетентності, а також за ступенем їх інтеграції між собою можна визначити рівні сформованості екологічної компетентності суб'єкта діяльності. Так, на початковому рівні, особливого значення набуває підготовленість учнів, яка характеризується обсягом тих знань, умінь та навичок, засобів їхнього відтворення на репродуктивному рівні. Ступінь підготовленності впливає на вибір форми екологічної підготовки й обумовлює успішність навчання у навчальному закладі. Екологічна підготовка виступає інтегральним показником, який включає здібності до професійної діяльності, якість якої визначає ефективність роботи ПТНЗ.

Важливою особливістю екологічної компетентності людини є те, що вона реалізується в сьогоденні, але орієнтована на перспективу. Екологічну компетентність розглядають як інтегральну характеристику, яка визначає здатність особистості вирішувати типові екологічні завдання та проблеми, які виникають в реальних ситуаціях професійної діяльності, за допомогою отриманих знань та вмінь, набутого професійного та особистісного досвіду з екології, цінностей та нахилів. Визнано, що екологічна компетентність виступає показником внутрішнього, суб'єктивного змісту особистості, тобто суто її індивідуальною професійною характеристикою, що не може розглядатися лише як певний результат усвідомлення різноманітних зовнішніх впливів, перш за все професійних знань. Це певний підсумок цілеспрямованої внутрішньої праці, в процесі якої зовнішнє проходить через суб'єктивність особистості, переробляється та засвоюється нею, породжуючи усвідомлене вміння у конкретній ситуації вирішити конкретну професійну проблему та завдання, здатність самовдосконалюватися у своїй праці.

Впровадження у педагогічну практику ПТНЗ ігрових методів покликані активізувати учбову діяльність учнів. Не випадково, вивчення ігрових методів навчання є актуальною проблемою в наш час.Залежно від конкретної педагогічної мети уроку, його змісту, індивідуальних психологічних особистостей школярів та рівня їхнього розвитку, гру можна проводити з одним учнем, групою або всім класом. У процесі застосування ігрових методів навчання у багатьох учнів

підвищується інтерес до навчального процесу. Ці ігри повніше реалізують підготовку учнів до практичної діяльності, виробляють у них життєву позицію, привчають до колективних форм роботи. Саме в іграх розпочинається невимушене взаєморозуміння між учителем і учнем. У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага, пам'ять, жадоба до знань. Задовольняючи свою природну потребу в діяльності, в процесі гри підліток “добудовує” в уяві все, що недоступне їй у навколишній дійсності, в захопленні не помічає, що вчиться - пізнає нове, запам'ятовує, орієнтується в різних ситуаціях, поглиблює набуті раніше досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію.

До ігрових методів навчання відносяться: ділові ігри, дидактичні ігри, ігри-змагання. Модифікаціями ділової гри можна вважати бліц-гру, гру-вправу, рольову, операційну, імітаційну ігри тощо.

На практиці в системі активного навчання використовуються такі **моделі ігрового навчання**: імітаційні, операційні, рольові, сюжетні, ігри-змагання.

▪ В імітаційних іграх під час заняття імітується діяльність організацій, подій, конкретна робота людей (еколог, агроном,зоотехнік та ін.), обстановка, умови, в яких відбувається подія. Сценарій імітаційної гри містить сюжет події, опис структури та призначення імітованих об’єктів. Прикладом може бути урок-мандрівка, урок-екскурсія тощо.

▪ Операційні ігри допомагають відпрацювати виконання конкретних специфічних операцій (методику проведення дискусії, конференції, бесіди, диспуту). В операційних іграх моделюється процес діяльності. Вони проходять в умовах, що імітують реальну обстановку (урок-розслідування, урок-суд).

▪ У рольових іграх відпрацьовується тактика поведінки, дій, виконання функцій. Між учасниками розподіляються ролі з обов’язковим змістом відповідно до проблемної ситуації, винесеної на обговорення. Для проведення таких ігор доцільно використовувати такі типи нестандартних уроків: урок-КВК, урок-подорож, урок-казка, урок-композиція.

У сучасній професійно-технічній школі ігрова діяльність використовується:

-як самостійна технологія для засвоєння теми, розділу, поняття;

- як елемент іншої технології;

- як елемент окремих частин семінарського заняття (вступ, пояснення, закріплення, контроль).

Висновки. Особливо актуальною є необхідність формування екологічної компетентності, позитивної мотивації на здоровий спосіб життя учнів ПТНЗ шляхом використання інноваційних технологій навчання. Сучасна профтехосвіта орієнтована на виявлення особистісної самостійності. Упровадження в навчання імітаційно-ігрових форм і методів дозволить майбутнім кваліфікованим робітникам отримати необхідні для цього теоретичні знання стосовно норм і правил успішної комунікативної діяльності, набути обов'язкові уміння та навички продуктивного спілкування, орієнтуватися в ситуаціях, прогнозувати результати свого та чужого спілкування. Таким чином, ділові ігри як метод активного навчання, пройшовши тривалий шлях розвитку, в даний час займають міцні позиції в освітньому процесі професійно-технічної школи. Даний метод переживає своє друге народження : гра служить підвищенню ефективності ПТО, дозволяючи економити часові витрати, кошти для проведення експерименту, моделювати майбутню самостійну природоохоронну професійну діяльність, а також розвинути творчий потенціал випускника ПТНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Жорник О. Використання дидактичних ігор у навчанні / Олена Жорник // Рідна школа. - 2000. - № 4. - С. 63-64.

2.Зміївська К.В.Навчальна ділова гра в організації самостійної роботи студентів педагогічних ВУЗів //Спеціальність - 13. 00.01 - загальна педагогіка,історія педагогіки і освіти. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук // Электронный ресурс : http://gen.lib.rus.ec./get

3.Использование деловых игр в процессе обучения учащихся средних профессиональных технических училищ // (Мет. рек.) – М., 1987. – 46 с.

4.Капустин В.Ф. Специальная экологическая деловая игра // Методические разработки и рекомендации по деловым играм. – М., 1984. – вып.3. – С. 4 – 10.

5.Кудикина Н. Ретроспективний погляд на формування сучасної моделі ігрової діяльності / Надія Кудикіна // Шлях освіти. – 2003. - № 1. – С. 46-50.

6.Лук'янова Л.Б. Теорія і практика екологічної освіти у професійно-технічних навчальних закладах : дис. … доктора пед. Наук : 13.00.04 / Лук'янова Лариса Борисівна. – К., 2006. – 465 с.

7.Лях Т. Л. Використання інтерактивних методів у програмах з формування здорового способу життя / Т. Л. Лях, Т. В. Журавель // Основи громадського здоров'я: теорія і практика : навч.-метод. посіб. / [Т. П. Авельцева, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько] ; за заг. ред. О. В. Безпалько. – Ужгород : ВАТ «Патент», 2008. – С. 152–216.

8.Мамедов Н.М., Суравегина И.Т. Технология определения уровня подготовки учащихся по экологии (поиски оснований) / Н.М.Мамедов, И.Т.Сувергина // Экологическое образование: конепции и технологи : Сб.науч.тр. – Волгоград: Перемена, 1996. – С.127–138.

9.Оржеховська В.М. Здоровий спосіб життя : навч.-метод.посіб. / В.М. Оржеховська, О.О. Єжова. – Суми : Видавництво СумДПУ ім.А.С.Макаренка, 2010. – 188 с.

10.Пидкасистый П.И., Хайдаров Ж.С. Технология игры в обучении и развитии: Уч. пособие/ Моск. пед. ун-т. – М.: Рос. пед. агентство, 1996. – 268 с.

Стаття відправлена 13.04.2015

Слатвінська О.А.